**Mentalitatea francmasonica**
**de Mircea ELIADE**

Nu cunosc nici un francmason si din toate cartile pe care le-am citit n-am inteles nimic asupra francmasoneriei. Nu stiu ce vor acesti oameni, cine le-a bagat in cap ca isi trag doctrinele de la Solomon si de la Piramide, si de ce sint atit de misteriosi cu "secretele" lor pe care le publica totusi in sute de carti de propaganda. Dar un lucru am invatat din comertul meu cu literatura aceasta aiurita: am invatat sa cunosc mentalitatea francmasonica.

Va veti mira, poate, aflind ca acord o mentalitate francmasonica unor oameni care n-au nimic de-a face cu aceasta societate secreta. Intr-adevar, uimitor cit de multi intelectuali judeca lumea, spiritul si istoria cu o asemenea mentalitate francmasonica. Pe care as putea-o rezuma astfel: fel simplist de a vedea lucrurile, criterii abstracte de judecarea istoriei. Un marxist, de pilda, exemplifica de minune mentalitatea aceasta francmasonica. Pentru marxist, toate lucrurile sint clare, toata istoria este un joc de forte economice, rigide, simpliste pina la absurd, abstracte pina la confuzie. Cu un marxist nu poti discuta. Cu nici un intelectual de formatie "francmasonica" nu poti discuta. In capul lui e prea multa "lumina", sint prea multe "certitudini"; problemele se rezolva, toate, cu aceeasi ecuatie, necunoscutele sint, toate, de acelasi grad, pe acelasi plan.

Am inceput sa ma gindesc serios ca paradoxul acesta - mentalitate francmasonica - nu este un simplu paradox, dupa ce am cunoscut in mai deaproape mentalitatea marxista. Un marxist este un om cu o mie de certitudini si care accepta un singur miracol: opera lui Karl Marx. Pentru el istoria se rezolva in citeva formule simple, care explica tot, satisface orice curiozitate, preintimpina orice controversa-irationalul, imprevizibilul, ireductibilul - toate acele forte obscure si peste putinta de anticipat care fac istoria unei tari sa se deosebeasca net de istoria altei tari - pentru un fericit marxist cu mentalitate francmasonica nu exista.

***Ceea ce caracterizeaza aceasta mentalitate francmasonica este strania conjugare a abstractului si a grosolanului***. Intr-adevar, un spirit francmason judeca lumea si istoria intr-un chip abstract (adica fara atingere directa cu realitatile, fara experienta timpului, fara priza asupra prezentului). Un francmason pur singe, ar spune de pilda cam astfel: Mihai Viteazul a reprezentat cutare Forta si a jignit cutare simbol; din aceasta cauza, lipsindu-i ajutorul Maestrului Trei Stele, si-a gasit moartea asa cum era de asteptat. (Am pe masa, acum cind scriu, o serie intreaga de carti ale "magistrului" Ragon. Daca cineva se

indoieste de felul cum am rezumat judecata masonica asupra istoriei, pot cita din Ragon. Si jocul poate continua).

Ati observat cit de "abstract" si cit de grosolan totusi judeca un mason - sau un marxist, unul cu mentalitate masonica - istoria, lumea, viata. Nu exista concret pentru ei; nu exista fapte, pur si simplu fapte, adica evenimente imprevizibile, ireductibile, irationale. Ei poseda o schema simplista - adica semidocta, adica pseudorationala, lipsita de patrundere filosofica si in acelasi timp lipsita de intuitia directa a faptelor, a realitatilor - si cu aceasta schema rezolva totul. Pentru un fericit participant la mentalitatea masonica nu exista enigma dupa cum nu exista destin. Toate se pot prevedea, toate se pot explica; toate si pentru oricine.

Freud si psihanaliza alcatuiesc inca un admirabil exemplu de ceea ce numesc mentalitate francmasonica. Freud ***laicizeaza Absolutul***, adica pune la indemina oricui o cheie unica prin care, crede el, se explica toate cele sufletesti. De unde inainte intelegerea Absolutului (adica a sensului existentei, sufletului, a realitatilor suprafiresti) presupunea efort, asceza, inteligenta - deci inegalitate - psihanaliza ofera tuturor aceasta intelegere in schimbul a trei sau patru carti, accesibile oricui, costind aproximativ 1000 lei. Freud este un grav exemplu de tradare a spiritualitatii iudaice - adica de monovalenta transferata si de laicizare a Absolutului. De altfel, ar fi interesant de studiat aparitia elementului dramatic in spiritualitatea iudaica (unde n-a existat niciodata, unde liturgia era singurul dinamism acceptat in experienta spiritului) - care dupa parerea noastra coincide cu aceasta laicizare a Absolutului.

Nu mai e nevoie de efort, de inegalitate, de inteligenta deci - caci schema e la indemina oricui. Invata un simbol in plus, si ai inteles Evul Mediu. Citesti un volum din "Capitalul" lui Marx si ai inteles feudalismul. Platesti inca o taxa la Loja si inveti un al doilea simbol; intelegi atunci misterul secolului al XVIII-lea. Citesti un al doilea volum din "Capital" - si intelegi Revolutia Franceza.

Poate ca cele ce scriu par vorbe glumete. Si n-as vrea sa para asa. Lucrurile sunt prea serioase si prea triste. Nu stiu ce e aceea societate sau loja masonica, dar mi se pare ca spiritul masoneriei-simplism, anti-istorie, abstractiune versus grosolanie - a patruns si a rascolit intreaga mentalitate europeana. Sint clase intregi de oameni atit de siguri ca poseda cheia universului, ***clavis abs conditorum***, incit nici nu mai poti sta de vorba cu ei. Si observati ca aceasta certitudine nu se refera la principii, la esenta lucrurilor, la un domeniu propriu filosofiei sau religiei - ci se refera la un domeniu de realitati fenomenologice, in vesnica prefacere, in evanescenta revenire; viata, istoria, omul de toate zilele si omul faptelor mari.

Nu stiu daca ati intilnit si dumneavoastra asemenea "intelectuali" de formatie masonica, oameni cu care nu poti sta de vorba asupra lucrurilor de toate zilele, ci cu care trebuie sa te intilnesti pe un teren neutru de discutie. Priviti cu mai multa luare aminte asemenea oameni. Veti observa ca ei toti accepta un miracol in centrul intelegerii lor universale. Ei admit ca, in cursul istoriei, a intervenit la o anumita data un eveniment unic, singular, ireversibil - prin care se explica totul si pentru toata lumea. Este un proces invers, de degradare, a ceea ce am putea numi ***mentalitatea crestina***, daca crestinismul ar fi ceva abstract si nu s-ar contopi, in cazurile sale autentice, cu insasi firea omului, cu omenia. Si un crestin admite ca prin faptul istoric al venirii ***Mintuitorului*** pe pamint lumea s-a schimbat. Si acest fapt este ireversibil si este un miracol. Dar observati cite deosebiri de mentalitatea laica moderna, de mentalitatea masonica. In primul rind, crestinul religios in general(filosoful, moralistul), accepta harul, mintuirea, destinul, istoria; accepta o economie spirituala paralela cu economia, sa mi se ierte expresia, "economica". Continuati dumneavoastra si veti gasi cite deosebiri veti voi.

Exista un lucru pe care mentalitatea masonica il refuza indirjit: subtilitatea, disocierea planurilor. Un socialist stie una si buna; un teozof stie trei si bune. Dar numai ***UNA***, sau numai ***TREI***. Niciodata altceva, niciodata altfel. Veti spune: bine, dar acesta este insasi scopul ratiunii (al gindirii stiintifice sau filosofice), de a gasi numai o lege, numai un criteriu de intelegere al lumii.

Foarte just. Numai ca ratiunea cauta o lege care sa se refere la principii, la esenta. Unitatea ratiunii consta in coerenta, nu in monovalenta. Mentalitatea masonica, dimpotriva, ignora coerenta, ocupindu-se numai de monovalenta. Adica, in loc de a judeca lumea organic (coerent), o judeca simplist (constrins, monovalent).

Nu stiu, si nu intereseaza orientarea acestor note, daca exista vreo legatura istorica intre feluritele manifestari ale mentalitatii masonice in lumea moderna (iluminism, marxism, teozofism, anti-istorism etc.). De altfel, mentalitatea masonica se manifesta si in afara cadrelor mentionate mai sus. Am un excelent prieten care judeca lumea masonic, fara a fi nici marxist, nici teozof. Este numai simplist, si putin cam semidoct. Cu cit stii mai convins "una si buna", cu atit te apropii de mentalitatea masonica.

Iata, de pilda, istoria politicii romanesti de la pasoptism la 1933. Peste tot nu intilnesti decit legi abstracte, fapte iluministe, gindire grosolana. Lipseste cu desavirsire simtul realului, al concretului, al omeniei, intuitia de toate zilele. Si lista exemplelor poate continua.

*("Vremea", 10 septembrie 1936)*